UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

MAATSKAPLIKEWERKRIGLYNE VIR DIE FASILITERING VAN GEMEENSKAPSGEBASEERDE PROJEKBESTUUR

deur

JACOBUS HENDRIK BADENHORST

Voorgelê ter vervulling van die vereistes vir die graad

MAGISTER ARTIUM (MAATSKAPLIKE WERK)

in die

FAKULTEIT GEESTESWETENSKAPPE

aan die

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA

STUDIELIEIER : Prof. Dr. M.S.E. Du Preez

PRETORIA MAART 2000

© University of Pretoria

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

DANKBETUIGINGS

Hiermee my opregte dank en waardering aan die volgende persone vir hul onontbeerlike bydrae tot die voltooiing van hierdie verhandeling.

- My ouers vir hul ondersteuning en aanmoediging. Ook vir die moeite met die tegniese versorging van die verhandeling.

- Prof.Dr. M.S.E. Du Preez vir studieleiding, kritiek, aanmoediging en geduld wat deurgaans gelewer is.

- Die personeel van die CMR Soshanguve vir die hulp met die verspreiding en terugbesorging van vraelyste.

- Me. E. Bekker vir taalkundige versorging van die verhandeling en my vriende vir die statistiese verwerking van die data.

- Laastens aan my Skepper wat my die talente en gawes gegee het om die verhandeling te voltooi.

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

OPSOMMING

TITEL :

MAATSKAPLIKEWERKRIGLYNE VIR DIE FASILITERING VAN GEMEENSKAPSGEBASEERDE PROJEKBESTUUR

deur

JACOBUS HENDRIK BADENHORST

Studieleier :
Prof.Dr. M.S.E. Du Preez

Departement: Maatskaplike Werk
Graad : Magister Artium in Maatskaplike Werk

Die fokus van maatskaplike dienste in Suid-Afrika het in die afgelope dekade talle veranderinge ondergaan. Die klem het verskuif na ontwikkelingsdienste wat poog om die maatskaplike welsyn van die totale bevolking te bevorder (Finansieringsbeleid, 1999 : 5).

Ontwikkelingsdienste wat deur welsynsorganisasies in gemeenskappe gelewer word, word veral beïnvloed deur die welsynsbeleid wat in 1997 in werking getree het. Die bestaande regering bepaal die welsynsbeleid. Dus word maatskaplikewerkdienste direk beïnvloed deur heersende politieke sieninge. Navorsing in hierdie verband is van groot belang,

aangesien welsynsorganisasies tans versoek word om gemeenskappe te bemagtig deur middel van ontwikkelingsdienste wat gelewer word.

Die probleem wat in die praktyk ondervind word, is 'n gebrek aan mannekrag om hierdie ontwikkelingsdienste te lewer. As gevolg van die tekort aan maatskaplike werkers wat basiese maatskaplikewerkdienste aan gemeenskappe lewer, is die huidige tendens om met die minimum hulpbronne beskikbaar (maatskaplike werkers) 'n maksimum uitset (maatskaplikewerkdienste aan gemeenskappe) te verkry. Die studie verskaf voorbeelde en riglyne wat sowel uit die teorie as die praktyk afkomstig is.

Die sentrale fokus van die studie is gerig op een van die belangrikste hulpbronne in die gemeenskap - die gemeenskap self. Gemeenskapsgebaseerde projekte, is projekte wat gemeenskappe aanwend om behoeftes wat in die gemeenskap bestaan, sélf aan te spreek - met die minimum inmenging van persone of groepe buite die gemeenskap.

Somtyds verloop die gemeenskapsgebaseerde projekte egter nie so suksesvol as wat aanvanklik beplan is nie. Projekmislukking kan gewoonlik toegeskryf word aan die bestuur van die projek wat nie toegerus is met die nodige bestuurskennis om 'n projek doelgerig te bestuur nie. Die probleme wat ontstaan, gee projeklede dikwels 'n gevoel van magteloosheid en veroorsaak dat hulle die projek verlaat indien daar geen uitsig op verbetering is nie. In sulke omstandighede, laat die gemeenskap by geleentheid buitestaanders toe om die projek te fasiliteer en sodoende die projek se bestuur te bemagtig.

Die studie ondersoek en beskryf ook die bemagtigingsfunksie wat maatskaplike werkers kan vervul deur as fasiliteerders van gemeenskapsgebaseerde projekte op te tree. Die maatskaplike werker kan die mees sinvolle bydrae lewer tot die sukses van die gemeenskapsgebaseerde projekte indien hy oor genoegsame kennis van projekbestuur beskik asook oor genoegsame kennis van die fasiliteringsfunksie. Lee (1994 : 33-35) bevestig laasgenoemde deur te wys op vaardighede waaroor die maatskaplike werker behoort te beskik, naamlik: die gee van leiding, opvoeding, doelgerigtheid en kommunikasievaardighede.

Zastrau (1986 : 34-38) beklemtoon die belangrikheid van die opleidings- en opvoedingsfunksie in die fasiliteringsproses. Wanneer daar met groepe gewerk word, is die interaksie tussen die fasiliteerder en die opleidingsgroep van kardinale belang vir projeksukses.

Die navorser ondersoek en beskryf in hierdie verhandeling die bestuur van gemeenskapsgebaseerde projekte. Verder word die rolle, funksies en kenmerke van die fasiliteerder, asook die proses van fasilitering, ondersoek en beskryf. Laastens word die bevindinge van die empiriese ondersoek bespreek. Die navorser is van mening dat die resultate van die ondersoek 'n waardevolle kennisbasis bied vir voornemende fasiliteerders van gemeenskapsgebaseerde ontwikkelingsprojekte.

Die hipotese wat vir die studie gestel is, lui soos volg: Indien 'n maatskaplike werker toegerus is om gemeenskapsgebaseerde projekte te fasiliteer, sal hy die projekbestuur en projeklede kan bemagtig om die projek doeltreffend te bestuur.

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

SUMMARY

TITLE :

SOCIAL WORK GUIDELINES FOR THE FACILITATING OF COMMUNITY BASED PROJECT MANAGEMENT

by

JACOBUS HENDRIK BADENHORST

Study leader :
Prof. Dr. M.S.E. Du Preez

Department : Social Work
Degree : Magister Artium in Social Work

The focus of social services in South Africa underwent radical changes during the last decade. The focus shifted towards projects aimed at developing the social welfare of the total population (Financing Policy, 1999:5).

Development services rendered by welfare organisations in communities, were greatly influenced by the welfare policy which came into being in 1997. The government of the day determines the welfare policy. As a consequence of this the social welfare is directly affected by current political views. Research in this field of study is of great

importance because welfare organisations are nowadays constantly called upon to empower the people by delivering services aimed at development.

A practical concern is the shortage of manpower to deliver these developmental services. Due to the shortage of social workers to provide basic social services to the community, there is a tendency to try and deliver the maximum output (social services to the whole community) with minimum resources (social workers). The study provides examples and guidelines obtained from both theory and practice.

The study is focused on one of the most important resources of the community - the community itself. Community based projects are projects used by the community to address the needs of the community - with the minimum interference from outsiders (individual people as well as organizations).

In some instances the course of projects are not as successful as initially intended. The failure of a project can often be traced to the fact that the project management was not empowered with the necessary management skills to effectively run the project.

When problems arise, members of the project get the feeling of powerlessness. As soon as they believe that there is no chance of improvement, they leave the project. When this occurs, management is more willingly inclined to invite outsiders to step in and facilitate the project - thus empowering the project management.

The study investigates and defines the function of empowerment fulfilled by social workers if they are called upon to act as facilitators in community based projects. The social worker can render the best service for maximum success if he is equipped with an adequate knowledge of project management as well as adequate knowledge of the facilitating function. Lee (1994 :33-35) testifies to the same by pointing to the skills needed by the social worker, namely : to exercise leadership, education, purposefulness, and communication skills.

Zastrau (1986 : 34-38) stresses the importance of the training and educational functions in the process of facilitating. When working with groups, the interaction between the facilitator and the training group is of the utmost importance for the success of the project.

The researcher investigates and defines in this treatise the management of community based projects. Furthermore he researches and defines the rolls, functions and qualities of the facilitator as well as the process of facilitating. In the last instance he annotates the results of the empirical research.

The researcher is of the opinion that the results of this research will provide future facilitators of community based projects with a valuable base knowledge to equip them for their task.

The following hipothesis was utilized during the research : If a social worker is equipped to facilitate community based projects, he will be able to empower the management as well as the project members to manage the project effectively.

SLEUTELTERME

1. Gemeenskapsontwikkeling
2. Bemagtiging
3. Projekbestuur
4. Gemeenskapsgebaseerde projekte
5. Netwerkbou
6. Werkskepping
7. Fasilitering
8. Volhoubaarheid
9. Beplanning
10. Koördinering

KEY TERMS

1. Community Development
2. Empowerment
3. Project Management
4. Community-based Projects
5. Networking
6. Job Creation
7. Facilitating
8. Sustainability
9. Planning
10. Co-ordination

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

INHOUDSOPGAWE

Titelblad i
Dankbetuigings ii
Opsomming iii
Summary vi
Sleutelterme / Key Terms ix
Inhoudsopgawe x

HOOFSTUK 1 : ALGEMENE INLEIDING

1. INLEIDING 1

2. MOTIVERING VIR DIE KEUSE VAN DIE ONDERWERP 2

3. PROBLEEMFORMULERING 4

4. DOEL VAN DIE STUDIE 7
4.1 Doelstelling van die ondersoek 7
4.2 Doelwitte van die ondersoek 7

5. HIPOTESES OF AANNAMES/STELLINGS VIR DIE STUDIE 8

6. NAVORSINGSBENADERING 9

7. NAVORSINGSMETODOLOGIE 9
7.1 Soort navorsing 9
7.2 Navorsingsontwerp 10
7.3 Navorsingsprosedure en werkswyse 11

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

7.4	**Die vooronders oek**	**11**
7.4.1	Literatuurstudie	12
7.4.2	Ervaring van kenners	13
7.4.3	Oorsigtelike beeld van die uitvoerbaarheid van die ondersoek	14
7.4.4	Toetsing van vraelys	15
7.5	**Omskrywing van universum, afbakening van steekproef en wyse van steekproefneming**	**16**
7.5.1	Universum	16
7.5.2	Steekproeftrekking	17
8.	**DEFINISIES VAN HOOFKONSEPTE**	**18**
8.1	**Gemeenskapsontwikkeling**	**18**
8.2	**Bemagtiging**	**19**
8.3	**Gemeenskapsgebaseerde projek**	**21**
8.4	**Bestuur en Projekbestuur**	**22**
8.5	**Fasilitering**	**23**
9.	**INDELING VAN DIE NAVORSINGSVERSLAG**	**25**

HOOFSTUK 2 : GEMEENSKAPSGEBASEERDE PROJEKBESTUUR

1.	**INLEIDING**	**26**
2.	**GEMEENSKAPSGEBASEERDE PROJEKTE AS DEEL VAN GEMEENSKAPSONTWIKKELING**	**28**
3.	**DIE FUNKSIES VAN DIE BESTUUR VAN 'N GEMEENSKAPSGEBASEERDE PROJEK**	**31**

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

3.1	**Beplanning**	**32**
3.2	**Organisering**	**34**
3.2.1	Organisering van bestuurslede	**36**
3.3	**Koördinering**	**38**
3.4	**Beheer**	**39**
4.	**GEMEENSKAPSGEBASEERDE WERKSKEPPINGS-PROJEKTE**	**41**
4.1	**Die ontstaan van werkskeppingsprojekte**	**41**
4.2	**Organisatoriese aspekte van werkskeppingsprojekte**	**43**
4.3	**Produksie aspekte van werkskeppingsprojekte**	**44**
4.4	**Bemarkingsaspekte van werkskeppingsprojekte**	**45**
5.	**BEMAGTIGING EN SELFHELP IN GEMEENSKAPS-GEBASEERDE PROJEKBESTUUR**	**45**
6.	**DIE EFFEK VAN MAGTELOOSHEID OP GEMEENSKAPS-GEBASEERDE PROJEKTE**	**46**
7.	**WAARDES EN BEGINSELS VAN SELFHELP EN BEMAGTIGING IN GEMEENSKAPSGEBASEERDE PROJEKTE**	**49**
7.1	**Beginsels van Selfhelp**	**49**
7.1.1	Selfbestuur	49
7.1.2	Bemagtiging	49
7.1.3	Anti-burokrasie	50
7.1.4	Samewerking	50
7.1.5	Gedeelde ervaring	51
7.2	**Beginsels van Bemagtiging**	**51**
7.2.1	Samewerking	52
7.2.2	Vertroue en respek	52

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

7.2.3	Verdeling van mag	53
8.	**KRITERIA VIR PROJEKSUKSES**	**53**
9.	**SAMEVATTING**	**54**

HOOFSTUK 3 : FASILITERING, DIE FASILITEERDER EN DIE FASILITERINGSPROSES IN GEMEENSKAPSGEBASEERDE PROJEKTE

1.	**INLEIDING**	**57**
2.	**OMSKRYWING VAN FASILITERING**	**59**
3.	**DIE FASILITEERDER**	**63**
3.1	**Funksies van die fasiliteerder**	**64**
3.2	**Kwaliteite, kenmerke en vaardighede van die fasiliteerder**	**65**
3.2.1	Kwaliteite van die fasiliteerder	66
3.2.2	Kenmerke van die fasiliteerder	69
3.2.3	Vaardighede van die fasiliteerder	70
4.	**DIE FASILITERINGSPROSES**	**72**
4.1	**Bedryfs- / ekonomiese prosesmodelle vir fasilitering**	**72**
4.1.1	Die herhalingsfasemodel	73
4.1.2	Die veranderende leierskapsmodel	74
4.1.3	Die sekwensiële fase model	74

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

4.2	**Maatskaplikewerk prosesmodelle vir fasilitering**	**76**
4.2.1	Die gemeenskapswerk/-ontwikkelingsmodel	76
4.2.2	Veldsman se proses van gemeenskapsontwikkeling	77
4.2.3	Die Maatskaplike Ontwikkelings Praktykmodel	78
4.3	**Elemente van die fasiliteringsproses van gemeenskaps-gebaseerde projekte**	**80**
4.3.1	Fokussering op ongemak	81
4.3.2	Aanmoediging tot organisering	82
4.3.3	Opbou van goeie interpersoonlike verhoudings	84
4.3.4	Beklemtoning van gemeenskaplike doelstellings	85
4.4	**Elemente van die groepproses in gemeenskaps-gebaseerde projekte**	**85**
5.	**BENADERINGS IN DIE FASILITERINGSPROSES**	**87**
5.1	**Die direktiewe benadering**	**88**
5.2	**Die nie-direktiewe benadering**	**89**
6.	**SAMEVATTING**	**90**

HOOFSTUK 4 : EMPIRIESE BEVINDINGE

1	**INLEIDING**	**93**
2	**RESULTATE VAN DIE EMPIRIESE ONDERSOEK**	**97**
2.1	**Biografiese gewewens**	**97**
2.1.1	Name van die werkskeppingsprojekte	97
2.1.2	Ligging van die werkskeppingsprojekte	99
2.1.3	Afstand vanaf projekgronde	101

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

2.1.4	Ouderdom van respondente	102
2.1.5	Huwelikstatus van respondente	103
2.1.6	Skolastiese opleiding van respondente	105
2.1.7	Naskoolse kwalifikasies van respondente	106
2.1.8	Werkstatus van respondente	107
2.1.9	Maandelikse inkomste van respondente	108
2.1.10	Aantal afhanklikes van respondente	109
2.1.11	Taalvaardigheid van respondente	111
2.2	**Bestuur van gemeenskapsgebaseerde projekte**	**113**
2.2.1	Gemeenskapsgebaseerdheid van projekte	113
2.2.2	Effektiwiteit van projekbesture	115
2.2.3	Leierskap	117
2.2.4	Metodes van beplanning	120
2.2.5	Die koördineringsfunksie	122
2.2.6	Die kontrole- of beheerfunksie	124
2.3	Fasilitering van gemeenskapsgebaseerde projekte	126
2.3.1	Die ontstaan van 'n projek	127
2.3.2	Die volhoubaarheid van gemeenskapsgebaseerde projekte	127
2.3.3	Die rol van die maatskaplike werker	128
2.3.4	Die betrokkenheid van die maatskaplike werker	129
3	**SAMEVATTING**	**132**

HOOFSTUK 5 : ALGEMENE SAMEVATTING, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

1	**INLEIDING**	**137**
2	**GEMEENSKAPSGEBASEERDE PROJEKBESTUUR**	**138**

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

2.1	**Gemeenskapsgebaseerde projekte as deel van gemeenskapsontwikkeling**	**138**
2.1.1	Samevatting	**138**
2.1.2	Gevolgtrekkings	**140**
2.1.3	Aanbevelings	**141**
2.2	**Die funksies van die bestuur van 'n gemeenskaps-gebaseerde projek**	**142**
2.2.1	Samevatting	**142**
2.2.2	Gevolgtrekkings	**144**
2.2.3	Aanbevelings	**146**
3	**FASILITERING, DIE FASILITEERDER EN DIE FASILITERINGSPROSES IN GEMEENSKAPS-GEBASEERDE PROJEKTE**	**146**
3.1	**Fasilitering en die fasiliteerder**	**147**
3.1.1	Samevatting	**147**
3.1.2	Gevolgtrekkings	**148**
3.1.3	Aanbevelings	**149**
3.2	**Die fasiliteringsproses in gemeenskapsgebaseerde projekte**	**150**
3.2.1	Samevatting	**150**
3.2.2	Gevolgtrekkings	**151**
3.2.3	Aanbevelings	**152**
4	**DIE TOETSING VAN DIE NAVORSINGSDOELSTELLING**	**152**
4.1	**Doelstelling**	**152**
5	**DIE TOETSING VAN DIE DOELWITTE VAN DIE STUDIE**	**153**
5.1	**Doelwit 1**	**153**
5.2	**Doelwit 2**	**153**

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

5.3	Doelwit 3	154
6	DIE TOETSING VAN DIE HIPOTESE	154
6.1	Hipotese	154
7	SLOTOPMERKINGS	156
	BRONNELYS	157
	SAAMGESTELDE BRONNELYS	169

LYS VAN TABELLE EN FIGURE

TABELLE

Tabel 1 :	Name van die werkskeppingsprojekte	98
Tabel 2 :	Taalvaardigheid van respondente	112
Tabel 3 :	Effektiwiteit van projekbesture	115
Tabel 4 :	Metodes van beplanning	121
Tabel 5 :	Die koördineringsfunksie	123
Tabel 6 :	Die kontrole- of beheerfunksie	125
Tabel 7 :	Die rol van die maatskaplike werker	129

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

FIGURE

Figuur 1 :	Die proses van magteloosheid	48
Figuur 2 :	Die proses van bemagtiging	48
Figuur 3 :	Ligging van die werkskeppingsprojekte	100
Figuur 4 :	Afstand van die projekgronde	101
Figuur 5 :	Ouderdom van respondente	103
Figuur 6 :	Huwelikstatus van repondente	104
Figuur 7 :	Skolastiese opleiding van respondente	105
Figuur 8 :	Maandelikse inkomste van respondente	108
Figuur 9 :	Aantal afhanklikes van respondente	110
Figuur 10 :	Die betrokkenheid van die maatskaplike werker	130

BYLAE

BYLAAG A : Die vraelys

BYLAAG B : Toestemmingsdokument